

«آداب مطالعه»

آموختنی‌ها

۱. ویژگی‌های دوست خوب
۲. فواید قصه‌خوانی
۳. آداب قصه‌گویی
۴. نمونه‌ای دیگر از متن کس
۵. ساخت واژه‌ی غیر ساده‌ی جدید
۶. آشنایی با هرشنک مرادی کرمانی و آثار او
۷. راهکارهایی جهت درست‌نویسی و تقویت املا

جعبه کلمات

کلمات مترادف

ملک: پادشاهی، کشور	نثر: نوشته
ادا کردن: انجام دادن	تعلی: بلند مرتبه، برتر
چالاک: تند و فرز، چست	ملک: پادشاه
لایق: شایسته، سزاوار	نظم خوانی: شعر خوانی
راغب: مایل، علاقمند	چست: تند و فرز
اعتدال: میان‌روی، حد وسط	خام: نپخته، بی تجربه
گزاف: بیهوده، دروغ	جماعت: مردم، جمعیت
مستمع: شنونده	وقت وقت: گاه‌گاه، بعضی اوقات
گیتی: جهان	محال: غیرممکن
کژی: ناراستی، دروغ	سبک: بی مقدار، خوار
فروغ: روشنایی، نور	ملول: غمگین، آزرده
تکبیر: الله اکبر گفتن	پیشه: کار، حرفه
ناپاک رای: بد فکر، بداندیش، بدنیت	بتر: بدتر
فانحه گفتن: خواندن سوره‌ی حمد	کاستی: کمی، نقصان
خیره: بیهوده، سرکش، لجاجت	دروغ آزمای: دروغگو
	سلاطین: جمع سلطان، پادشاهان

کلمات متضاد:

فایده = ضرر

اول = آخر

نثر = نظم

شدت = آسانی

کلی = جزئی

کلمات هم خانواده

راغب، رغبت، مرغوب
طعام، طعم
مستمع، سمعک، سمیع
فاتحه، فتح، مفتوح، افتتاح
لایق، لیاقت
عبرت، تعبیر، اعتبار

احوال، حال، محول، تحویل
تسلّی، تسلیت
سلاطین، سلطان، سلطنت، سلطه
حضرت، حاضر، محضر، حضور، احضار
تکبیر، اکبر، کبری، کبیر
اعتدال، معتدل، عدل، عدالت، معدل

ادب مطالعه

در قصه‌های گذشتگان فایده‌ای هست و خواننده و گوینده و شنونده را از آن فایده رسد. اگر پرسند که قصه‌خوانی، چند نوع است، بگوی دو نوع: اول حکایت‌گویی و دوم نظم‌خوانی. قصه‌ای که ادا خواهد کرد باید بر استاد خوانده باشد و داند که جماعت، لایق چه نوع سخن است. نثر را به نظم آراسته گرداند و سخنان محال نگوید. نظم را به آهنگ خواند و در دل مردم بنشانند. اگر بیتی مشکل پیش آید، شرح آن با حاضران بگوید و مستمع را ملول نکند. صاحب نظم را در اول و آخر، یاد کند.

به گیتی به از راستی پیشه نیست

به گیتی، به از راستی، پیشه نیست ز کژی بشر، هیچ اندیشه نیست

در این دنیا هیچ کاری بهتر از راستی و درستکاری وجود ندارد و هیچ فکری بدتر از دروغ و نادرستی وجود ندارد.

سخن گفتن کژ ز بیچارگی است به بیچارگان بر، بیاید گریست

دروغ گوین، نشانه‌ای از بیچاره بودن و بدبختی است و بر حال بیچارگان دروغ گو باید گریه کرد.

هر آن کو که گردد به کردِ دروغ ستمکاره خوانیمش و بی فروغ

هر کس که به دنبال دروغ و نادرستی برود او را ستمکار و بی خرد و دارای قلب و روحی بدون نور و روشنایی خواهیم خواند.

هم راستی کن که از راستی نیاید به کار اندرون، کاستی

همه راستی کن که از راستی نیاید به کار اندرون، کاستی

همیشه راستی را پیشه خودت قرار بده چرا که از راستی و درستی عیب و اشکالی به کار انسان وارد نمی‌شود. همیشه راستی و حقیقت را انتخاب کن؛ زیرا با حقیقت، هیچ کسب و نقصی را در کلمات احساس نخواهی کرد.

هر آن کس که با تو نگوید درست چنان دان که او دشمن جانِ توست

هر کس که به تو حقیقت را نمی‌گوید آگاه باش که یقیناً او دشمن بزرگی برای روح و جان تو است.

گشاده است بر ما، در راستی چه گوئیم خیره، در کاستی؟

درهای درستکاری و راستگویی همیشه باز است. وقتی این درها باز است، چرا باید درهای ناراستی و نادرستی را بگوئیم.

مکن دوستی با دروغ آزمای همان نیز با مردِ ناپاک رای

هیچ وقت با انسان دروغگو دوستی نکن و همچنین با افراد آلوده به گناه (دوستی نکن).

بخوان و بدان

واژه‌های غیرساده

گاهی برای ساختن واژه‌ای غیرساده از ترکیب یک کلمه یا اسم با پسوند «گاه»، استفاده می‌شود که گاه در بعضی مواقع معنی مکان می‌دهد. مانند: کلرگاه، دانشگاه و در بعضی مواقع معنی زمان می‌دهد. مانند: صبحگاه، شامگاه گاهی نیز برای ساختن واژه‌ای غیرساده، از ترکیب یک کلمه با کلمه‌ی «خوان»، و «خوانی»، استفاده می‌شود. مانند: کتاب‌خوانی، شاهنامه‌خوانی و ...

گاهی «الف و نون»، که در آخر کلمه می‌آیند نشانه جمع نیست بلکه «ان، نشان دهنده‌ی زمان است. مانند: بامدادان (هنگام صبح)، شامگاهان (هنگام شب)، بهاران (هنگام بهار) و ...

املا دان

یکی دیگر از راه‌های تقویت املا و درست نویسی پیدا کردن و تصحیح کردن املاي غلط واژگان در متن است. الف: در متن زیر چند غلط املايي وجود دارد. آنها را پیدا کن و درست آنها را بنویس.

سبب لایق سیوم باید که داند که جماعت، لایق چه نوع سخن است بیشتر، از آن گوید که مردم راغب آن باشد. گزاف پنجم، سخنان محال و گزاف نگوید که در چشم مردم، سبک شود. اگر پرسند که آداب نظم خانی چند است بگوی:

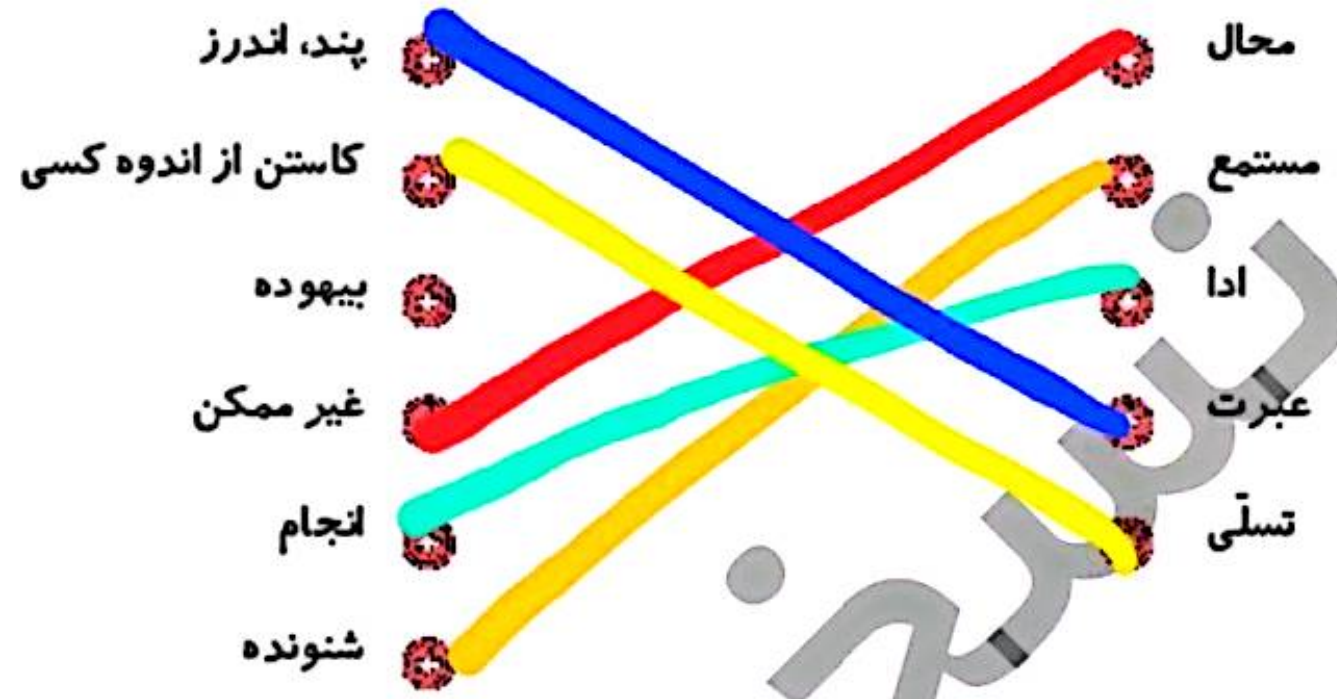
ب: جاهای خالی را با حروف مناسب پر کن.

(۱) سلاطین و پادشاهان، عجایب و شگفتی‌ها، شکایت‌گویان و قصه‌گوها

(۲) راغب و علاقمند، اعتدال و میانه‌روی بی‌فروغ و بی‌نور

تمرین

۱ واژه‌های مترادف را به هم وصل کن: (یک مورد اضافی است.)

۲ درستی و نادرستی جملات زیر را مشخص کرده و در صورت نادرستی، درست آن‌ها را بنویس.

الف: در جمله‌ی «در چشم مردم، سبک شود.» سبک؛ یعنی «خوار»

ب: «مستمع ملول گردد»؛ یعنی گوینده آزرده شود. ~~شنونده~~

پ: ضرب‌المثل، این دغال دوستان که می‌بینی مگس‌اند گرد شیرینی، به مفهوم «سودجویی» اشاره دارد.

جای خالی، نشان دهنده‌ی فعل‌های حذف شده در هر عبارت است. با توجه به معنی، فعلی مناسب، در هر جای خالی قرار بده. ۲

الف: اگر پرسند که قصه خوانی، چند نوع است، بگوی دو نوع **است** اول حکایت گویی **است** و دویم نظم خوانی ... **است**

ب: هر آن کو که گردد به گرد دروغ ستمکاره خوانیمش و بی فروغ **خوانیمش**

پ: مکن دوستی با دروغ آزمای همان نیز با مرد ناپاک رای ... **مکن**

۴ در نوشته‌ی زیر، اجزای تشبیه را مشخص کن.

«نظم در قصه خوانی چون نمک است در دیگ؛ اگر کم باشد، طعام بی مزه بود و اگر بسیار گردد شور شود.»

چاشنی بودن و تأثیر
خوب گذاشتن ولی به
اعتدال

علوی

۵ هم‌خانواده‌ی واژه‌های زیر را در متن پیدا کن.

فاتحه	←	افتتاح	حاضران	←	حضرت
عبرت	←	اعتبار	مستمع	←	سمعک
ماعتدیل	←	عدالت	X	←	برکت

۶ متضاد هر واژه را در مقابل آن بنویس.

گوینده، ناشنوا	≠	ستمع	خاتمه...	≠	فاتحه
ممکن...	≠	مُحال	آسانی...	≠	محنت
			نثر...	≠	نظم

۷ عبارات زیر را به نثر امروزی برگردان.

الف: دویم آنکه چست و چالاک به سخن درآید و خام نباشد.

دوم این که در فن سخن گفتن چابک و زرنگ باشد و بی تجربه و خام نباشد.

ب: چنان نکند که مستمع ملول گردد.

شعر را به گونه‌ای نخواند که شنونده آزرده و خسته شود.

پ: چون زوال ملک و مال سلاطین گذشته شود، دل از مال دنیا و دنیا بردارد.

وقتی قصه نابودی کشور و اموال پادشاهان گذشته را می‌شنود دیگر به مال دنیا دل نمی‌بندد.

۸ گزینه‌ی صحیح را انتخاب کن.

الف: در کدام گزینه، همه‌ی واژه‌ها با «خوان» یا «خوانی» ترکیب می‌شوند؟

(۱) نظم - قصه - فرهنگ (۲) شعر - شبیه - درس (۳) شاهنامه - رو - نوشته (۴) نغمه - ناله - لالایی

ب: در کدام گزینه، نهاد به درستی مشخص نشده است؟

(۱) باید که بر استاد خوانده باشد. (۲) نظر او به قدرت الهی گشاده گردد. (۳) هیچ‌کس از بند محنت آزاد نبوده است. (۴) در قصه‌های گذشتگان، فایده‌ای هست.

پ: معنی «ان» در کدام گزینه با بقیه فرق دارد؟

(۱) سحرگاهان (۲) باران (۳) آسمان (۴) گیلان

آداب مطالعه ▶ درس شانزدهم

خوانش و پردازش

حکایت زیر را خوانده و به سؤالات مربوط به آن پاسخ بده.

۹

پادشاهی به کشتن بی گناهی فرمان داد. (بی گناه) گفت: «ای ملک! به خاطر خشمی که تو را بر من استه آزار خود مجوی که کشتن من یک لحظه به طول می انجامد اما گناه کشتن من، تا همیشه با تو خواهد ماند.» ملک را نصیحت سودمند آمد و از کشتن او دست کشید.
«گلستان سعدی باب اول با اندکی تغییر»

الف: چرا پادشاه دستور کشتن آن فرد را صادر کرد؟

زیرا از او خشمگین بود.....

ب: مرد چگونه پادشاه را منصرف کرد؟

او را از عذاب وجدان ترسانند.....

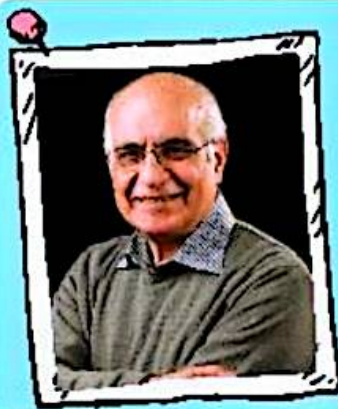
پ: منظور از جمله «آزار خود مجوی، چیست؟

یعنی. موجبات رنجش و آزردهگی خود را به وجود نیآورد.....

ت: پیام کلی حکایت چیست؟

برعهده دانش آموزان.....

علوی

هوشنگ مرادی کرمانی

نویسنده خوش فکر و توانا در سال ۱۳۲۳ در روستای سیرج کرمان به دنیا آمد. او بعد از گذراندن دوره‌های هنرهای دراماتیک و کارشناسی زبان انگلیسی داستان‌های بی‌نظیری برای کودکان و نوجوانان نوشت. از روی بسیاری از داستان‌های او فیلم‌های جالبی از جمله قصه‌های مجید، مهمان مامان و ... ساخته شده است.

خودارزیابی

نیاز به تلاش	قابل قبول	خوب	خیلی خوب
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

- می‌توانم متن درس و شعر را روان و درست و آهنگین بخوانم.
- می‌توانم متن کهن را به فارسی امروزی برگردانم.
- می‌توانم اسم ساده را از غیر ساده تشخیص دهم.
- زندگی و آثار هوشنگ مرادی کرمانی را می‌شناسم.
- می‌توانم همه کلمات درس را درست بنویسم.
- می‌توانم به همه‌ی سوالات درس پاسخ دهم.